جشنواره کارتون مقاومت از آبادان تا برزیل

جشنواره کارتون، کاریکاتور و پوستر «دوستی ایران و برزیل ۱۴۰۲» با موضوع مقاومت در برابر نژادپرستی در آبادان و برزیل برگزار می‌شود. نشست این جشنواره روز گذشته با حضور سیدمسعود شجاعی طباطبایی دبیر جشنواره، محمدجواد عطایی نماینده مرکز آفرینش‌های هنری ایران و آمریکای لاتین، گلیمار ماچادو باربسا داور و السیو دنیلو روسو آموریم دبیر اجرایی جشنواره برگزار شد و شجاعی طباطبایی گفت: این جشنواره به عنوان رویداد بین‌المللی هنری در دو بخش‌های کارتون و پوستر؛ مقاومت در برابر نژادپرستی و کاریکاتور با موضوع دو چهره و بازیکن برجسته فوتبال؛ پله و وینیسیوس جونیور برگزار می‌شود. وی درباره موضوع پله و وینیسیوس جونیور خاطرنشان کرد: پله یکی از موفق‌ترین و محبوب‌ترین چهره‌های ورزشی قرن بیستم از سوی فیفا لقب «برترین» را گرفته‌است، وینیسیوس جونیور، ستاره برزیلی رئال مادرید نیز مورد رفتارهای نژادپرستانه قرار گرفت و پس از تحمل توهین‌های تماشاگران در بازی مقابل والنسیا گفت که «لالیگا متعلق به نژادپرست‌هاست.» دبیر جشنواره «دوستی ایران و برزیل ۱۴۰۲» افزود: مهلت ارسال آثار به جشنواره تا ۱۵ مهرماه تعیین شده‌است، نمایشگاه رویداد هنری در حوزه هنری آبادان که بیشتر در حوزه فوتبال مطرح است، برگزار می‌شود و اختتامیه آن در برزیل خواهد بود. فراخوان و اطلاعات بیشتر این جشنواره در سایت ایران کارتون درج شده‌است.

جام جم
فرهنگ
CULTURE
۱۱
یکشنبه ۲۹ مرداد ۱۴۰۲ شماره ۶۵۶۴

به بهانه سالگرد عملیات آمریکایی ـ انگلیسی آژاکس بررسی شد

ننگ ۷۰ ساله

آرش شفاعی
گروه فرهنگ و هنر

صبح روز ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، سه روز بعد از شکست عملیات مشترک سرویس اطلاعات مخفی بریتانیا (اس‌آی‌اس) و آژانس اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) برای سرنگونی دولت دکتر محمد مصدق، نخست‌وزیر ایران، عملیات تی‌پی‌آژاکس با هدایت آمریکا و انگلیس در تهران، به اجرا درآمد و در نهایت این عملیات به سرنگونی دولت، دستگیری دولتمردان از جمله نخست‌وزیر و انتصاب فرمانده ایرانی کودتا یعنی سرلشکر فضل‌ا... زاهدی به سمت نخست‌وزیر منجر شد. سه روز قبل از این، مصدق توانسته بود نقشه شاه را برای برکناری خود، نقش بر آب کند. فرستادگانی از طرف شاه به در خانه مصدق رفتند تا فرمان عزل او را ابلاغ کنند اما مصدق، آنها را بازداشت کرد و شاه در پی این واقعه، به عراق گریخت. سفیر آمریکا در تهران که در سفر بود، بلافاصله به تهران برگشت و به ملاقات نخست‌وزیر رفت. در آن نشست پرتنش سفیر آمریکا تهدید کرد که در صورت ادامه روند کنونی، کشورش دیگر مصدق را نخست‌وزیر قانونی ایران نخواهد شناخت. مصدق بارها بر سر سفیر آمریکا فریاد زد که حق دخالت در امور داخلی ایران را ندارد اما او خودش هم خوب می‌دانست که آمریکایی‌ها و انگلیسی‌ها از مدت‌ها قبل به‌دنبال آن هستند که شاه جوان ایران را به تغییر نخست‌وزیر و تن دادن به خواسته‌های استعماری‌شان به‌خصوص بعد از زخم سختی که از ملی شدن صنعت نفت خورده‌اند، وادار کنند. نقشه سرنگونی دولت مصدق ماه‌ها قبل در جریان سفر وزیر خارجه انگلیس به آمریکا در اسفندماه ۱۳۳۱ کشیده شده‌بود اما اجرای عملی آن تا آغاز تابستان ۱۳۳۲ ممکن نشد، گرچه سیا در گزارشی که در فروردین همان سال تهیه کرده‌بود، کودتا را عملی و زاهدی را بهترین جانشین برای مصدق، ارزیابی کرده‌بود. در این زمان بود که دوایت آیزنهاور، رئیس جمهور جمهوریخواه آمریکا به سیا اجازه داد، مقدمات کودتا را فراهم و آن را عملی کند. شاید این سؤال مطرح شود که با وجود اتحادی که میان نیروهای سیاسی و فکری در کشور بر سر ملی شدن صنعت نفت ایجاد شد و حتی در ۳۰ تیر ۱۳۳۱ توطئه شاه را برای بازگرداندن سیاستمداران وابسته به جای دولت ملی، نقش بر آب کرده‌بود؛ چه شد که در عملیات آژاکس نیروهای مشترک انگلیس و آمریکا به همراهی برخی سیاستمداران داخلی، اوباش و کلاه‌مخملی‌ها دولتی را که چنان محبوب مردم بود، در عرض یک روز ساقط شد. واقعیت این است که اتحاد میان نیروهای سیاسی در ذیل دولت مصدق، در روزهای منتهی به اواخر مرداد ۱۳۳۲ به چند دلیل در شکننده‌ترین وضعیت خود بود. تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت در ایران و رسیدن مصدق به نخست‌وزیری باعث شده‌بود گروه‌های مختلفی که با زاویه دیدهای گوناگون به صحنه می‌نگریستند، اشتراک منافع پیدا کنند. جبهه ملی به رهبری شخص مصدق، با نگاهی ملی‌گرایانه و سکولار خواستار ایجاد موازنه میان میزان وابستگی ایران به قدرت‌های سیاسی جهان بود. چپ‌ها به رهبری توده‌ای‌ها، صحنه را عرصه‌ای برای مبارزه با امپریالیسم می‌دیدند اما در دل، از این که کشور به جای بریتانیا و آمریکا به شوروی وابسته شود، ناراضی نبودند. نیروهای مذهبی طرفدار استقلال کشور بودند اما راه رسیدن به این امر را نه از طریق سیاست مذهب‌زدایی شده، بلکه از طریق تعالیم اسلامی و حفظ اصول دینی و الهی می‌دیدند. این تضاد نگاه‌ها، سرانجام خود را در مرداد ۳۲ نشان داد و عملا زمانی رسید که مصدق و جبهه ملی، حمایت مذهبی‌ها، بازار و نیز نیروهای وابسته به حزب توده را از دست دادند. در این زمان بود که شعبان جعفری و دیگر جان‌نثاران اعلیحضرت که سیا و انتلیجنت سرویس آنها را شارژ مالی خوبی کرده‌بودند، از دیوار خانه نخست‌وزیر بالا رفتند.

چهره‌های دوستدار شاه!

نام شعبان جعفری به میان آمد، بد نیست بگوییم او کسی بود که زندگی‌اش به شکل عجیبی با روز ۲۸ مرداد گره خورده‌بود. او که در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ رهبری میدانی کودتا را به عهده داشت و روز ۲۸ مرداد ۱۳۸۵ هم در کالیفرنیا در حالی که هنوز از ثروت به چنگ آورده به خاطر خوش‌خدمتی به شاه در رفاه زندگی می‌کرد، درگذشت.

او مهم‌ترین چهره به عنوان نیروهای وفادار به شاه، در ۲۸ مرداد در سپهر سیاسی ایران ظهور کرد و با فحاشی به مصدق و مخالفان شاه و آتش زدن و قمه چرخاندن، خود را به عنوان محبوب دل شاهنشاه! مطرح کرد. این چهره دوستدار شاه، سال‌ها به شعبون بی مخ یا شعبون درخونگاه مشهور بود اما بعد از خودنمایی در کودتا، لقب تاجبخش دریافت کرد! او تا قبل از این روز مهم در زندگی خود، سردسته اراذل و اوباش محله سنگلج تهران و به طور مرتب تحت تعقیب شهربانی بود. نخستین ظهور او در عرصه اجتماعی به‌جز دعواهای محلی یا مسابقات کباده‌کشی و ورزش پهلوانی به ۲۱ اسفند ۱۳۲۶ برمی‌گردد که به سالن تئاتر فردوسی در لاله‌زار را به دلیل به روی صحنه بردن نمایش انتقادی «مردم» به کارگردانی عبدالحسین نوشین و عبدالکریم عموئی حمله کرد. همه می‌دانستند که شعبان چیز چندانی از نمایش و تماشاخانه نمی‌داند و این هجوم سازمان یافته که باعث شد عکس شعبان وارد صفحات مطبوعات شود، پروژه‌ای با حمایت مالی دستگاه بود و کاملا برحسب اتفاق! حمله شعبان جعفری به این نمایش درست در روزی بود که نخست‌وزیر وقت، ابراهیم حکیمی که گرایش‌هایی به سمت توده‌ای‌ها داشت، به دیدن نمایش یاد شده رفته‌بود!

جعل تاریخ به دست شاهنشاه

شاه بعد از بازگشت به کشور، درحالی که چندی پیش اعتماد به نفس خود را کلا از دست داده‌بود، خود را یک فاتح می‌دید. پیروزی در کودتای ۲۸ مرداد به او اعتماد به نفسی بخشید که تا آخر عمر سیاسی‌اش دست از سرش برنداشت و آخر هم سرش را به باد داد. شاه و طرفدارانش، حتی براندازانی که امروز گرد پسرش، رضا پهلوی جمع شده‌اند، همه نیروهای تبلیغاتی خود را خرج کرده و می‌کنند تا ۲۸ مرداد را «رستاخیر ملی» برای بازگرداندن شاه و خلع مصدقی‌ها، چپ‌گرایان و مذهبی‌ها از قدرت جا بیندازند. شاه در تمام سال‌های بعد از ۱۳۳۲ با همه قدرت دستگاه پروپاگاندای سیاسی خود را به کار گرفت که با جعل تاریخ، چنان بنمایاند که در این روز گروه‌های مختلف مردم به خیابان آمدند و مصدق را از قدرت خلع کردند.

شاه حتی پا را از جعل تاریخ هم فراتر گذاشت و بعدها در کتاب «ماموریت برای وطنم» نوشت چون به واسطه حضور و حمایت خیابانی به سلطنت دوباره رسیده‌است، اینک یک شاه دموکراتیک و منتخب مردم است، گرچه همزمان به کرمیت روزولت، مأمور ارشد سیا گفته بود: «من تاج و تختم را به خدا، مردم، ارتشم و شما، مدیونم.»

والبته هم خودش و هم روزولت می‌دانستند که خدا و مردم دوستدار نقشی در بازگشت او نداشتند و کار، کار انگلیسی‌ها و البته آمریکایی‌ها بود. افسانه «رستاخیز ملی ۲۸ مرداد» اینک با انتشار اسناد آرشیو امنیت ملی آمریکا و نیز بخشی از اسناد انگلیسی‌ها بیشتر به جوکی شبیه است که فقط طرفداران رضا پهلوی که یک سطر تاریخ نخوانده‌اند، آن را باور می‌کنند.

تاریخ جنگ رسانه‌ای در ایران

ما امروز می‌دانیم، کودتا با همراهی چند عامل مهم و اصلی اتفاق افتاد. یکی از این عوامل، شاپور ریپورتر بود که به عنوان رئیس سازمان مخفی اطلاعات بریتانیا در ایران نقش پدرش، اردشیر ریپورتر را در سیاست ایران ادامه می‌داد. او به کمک رابرت چارلز زنر، عملیات رسانه‌ای و جنگ روانی را در ایران پیش می‌برد. در رأس عملیات انتشاراتی و دروغ‌پراکنی بریتانیایی‌ها در ایران از شبکه بدامن، از نزدیکان آن لمبتون قرار داشت که به‌ویژه برای همکاری با شرکت نفت ایران و انگلیس از سوی سازمان مخفی اطلاعات بریتانیا به ایران اعزام شده‌بود.

کرمیت روزولت هم از چهره‌های اصلی طراحی کودتا بود. او کسی بود که در چندین ماه با گزارش‌های پیاپی، سیا را وادار به پذیرش ناچار بودن کودتا کرد.

آمریکایی‌ها و انگلیسی‌ها که به ضعف و ترس ذاتی شاه پی برده‌بودند به افرادی از خانواده سلطنتی نزدیک شده، توانستند حمایت کامل اشرف و علیرضا پهلوی را به دست آورند. با همراهی اشرف، عملا برادر دوقلویش محمدرضا هم با کودتاچیان همراه شد. یک افسر آمریکایی به نام ژنرال نورمن شوارتسکف که با مقدار زیادی پول نقد به ایران آمده‌بود، همراه شاپور ریپورتر در دو دیدار جداگانه، تأیید نهایی را از شخص شاه دریافت کردند.

کرمیت روزولت عملا رهبری همه عملیات را برعهده داشت. او که رئیس بخش آسیا-خاور نزدیک سازمان سیا بود، با نام جعلی و از طریق زمینی، وارد ایران شده‌بود. کودتای ۲۸ مرداد، موفق نشده‌است شرکت توزیع‌کننده‌ای برای این فیلم پیدا کند. گاردین در پایان نوشت: ریچارد نورتون تیلور، نویسنده کتاب «دولت رمز و راز» که کتابی درباره اطلاعات و رسانه‌های بریتانیاست، می‌گوید: این غم‌انگیز، پوچ و در واقع غیرسازنده است که دولت بریتانیا همچنان در پشت شعار قدیمی خود، یعنی «نه تایید و نه رد» پنهان شود و هنوز هم از اعتراف به نقش اصلی ام‌آی ۶ در سرنگونی دولت محمد مصدق امتناع ورزد، در حالی که سال‌هاست موارد زیادی از جمله اسناد رسمی سیا در مورد آن فاش شده‌است.

نیروهای نفوذی حزب توده در ارتش، چند هفته پیش از کودتا از احتمال وقوع یک کودتای نظامی خبر داده‌بودند. عوامل انگلیسی ترتیبی داده‌بودند که رادیو بی‌بی‌سی با وجود همه ادعاها درباره نقش بی‌طرفانه در گزارش رویدادها، به سخنگوی جریان ضدمصدقی تبدیل شود و با حملات شدید علیه مصدق، هم افکار عمومی را علیه وی بشوراند و هم نقش هدایت و مرکزیت کودتا را به عهده این شبکه گذاشته‌بودند. این از روایت‌های مشهور تاریخ است که شاه برای اطمینان از انجام کودتا، شب به رادیو بی‌بی‌سی گوش سپرد و وقتی گوینده به جای جمله معمول «الان نیمه‌شب است»، گفت «الان دقیقا نیمه‌شب است» شاه رمز را گرفت و مشخص شد که انگلیسی‌ها و آمریکایی تصمیم خودشان را برای سرنگونی مصدق گرفته‌اند. اگرچه درباره این روایت و این‌که دقیقا چه شبی و کدام شبکه رادیویی بی‌بی‌سی بوده، اختلاف نظر وجود دارد.

دادگاه‌های صوری و جذب روشنفکران

آرزوی شاه این بود که با موفقیت کودتا، بساط هرگونه اعتراض و مخالفت با او و سلطنتش برچیده شود. به همین دلیل بود که از صبح روز ۲۹ مرداد، موج گسترده دستگیری‌ها و محاکمه‌ها آغاز شد. شاه برای این‌که قدرت خود را نشان دهد، نخست‌وزیر قانونی کشور یعنی محمد مصدق را به دادگاه نظامی سپرد و برای نزدیکان و اعضای دولت وی نیز دادگاه برگزار کرد. این اتفاق روشنفکران و هنرمندان را هم در بهت و حیرتی عجیب و سنگین فروبرد و عملا آنان را برای مدت‌ها از صحنه کنشگری فکری بیرون انداخت. شعر «زمستان» مهدی اخوان ثالث تصویری روشن از این سرخوردگی و دلمردگی است که جامعه روشنفکری ایران را در آن زمان در خود فروبرد.

هوا دلگیر، درها بسته، سرها در گریبان، دست‌ها پنهان
نفس‌ها ابر، دل‌ها خسته و غمگین
درختان، اسکلت‌های بلورآجین
زمین دلمرده، سقف آسمان کوتاه
غبار آلوده مهر و ماه...

رژیم شاه بعد اسعی کرد روشنفکران را کنترل کند. به همین دلیل تلاش کرد از طریق ایجاد برخی سازمان‌ها و نهادها، روشنفکران را جذب کند. یکی از این سازمان‌ها، شرکت نفت بود و مهم‌ترین عامل و چهره این شرکت برای جذب روشنفکران ایرانی و وابسته کردنشان، داستان‌نویس، مترجم و فیلمساز ایرانی، ابراهیم گلستان بود. رژیم شاه به همین شرکت بسنده نکرد و سازمان‌هایی چون کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نیز در مسیر جذب و نمک‌گیر کردن روشنفکران برای خاموش کردن صداهای مخالف عمل می‌کردند اما این ترفندها چاره‌ای نبخشید و چند دهه بعد مردم بساط برآمده از کودتا را با انقلابی بزرگ و تاریخی جمع کردند.

اعتراف انگلیسی

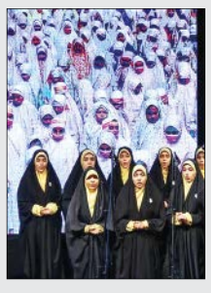
با این که سلطنت‌طلبان همچنان معتقدند در ۲۸ مرداد هیچ کودتایی در ایران اتفاق نیفتاده‌است، وزیر خارجه اسبق انگلیس به تازگی در یک مصاحبه توصیه کرد دولت انگلیس می‌بایست برای اعتبار خود هم شده به نقش لندن در کودتای ۲۸ مرداد در ایران اعتراف کند.

دیوید اوئن، وزیر خارجه انگلیس در سال‌های ۱۹۷۹ تا ۱۹۷۷ در گفت‌وگو با روزنامه گاردین خاطرنشان کرد لندن پس از گذشت ۷۰ سال سرانجام باید برای اعتبارش نقش خود را در این کودتا در ایران که به برکناری محمد مصدق، نخست وزیر منتخب ایران در سال ۱۹۵۳ منجر شد، به‌طور رسمی بپذیرد. به نوشته گاردین، آمریکا ۱۰ سال پیش به‌طور رسمی به نقش خود در این کودتا اعتراف و حجم زیادی از اسناد اطلاعاتی را از حالت طبقه‌بندی خارج کرد که مشخص کرد برکناری محمد مصدق، نخست وزیر منتخب در ۷۰ سال پیش، یک تلاش مشترک از سوی سیا و ام‌آی ۶ بود اما موضع رسمی دولت انگلیس همچنان امتناع از اظهار نظر در مورد یک موضوع اطلاعاتی است. این روزنامه ادامه داد: طرح اولیه آن با نام رمز عملیات «چکمه» پس از نخست‌وزیری مصدق و ملی شدن شرکت نفت بریتانیایی مسلط در ایران توسط ام‌آی ۶ تهیه شد. دولت هری ترومن نمی‌خواست هیچ کاری با آن انجام دهد و مصدق را سنگری در برابر کمونیسم می‌دید، اما وینستون چرچیل توانست جانشین او، یعنی دولت آیزنهاور را برای این کار متقاعد کند. بهار ۱۹۵۳، سیا برنامه‌ریزی مشترک با ام‌آی ۶ را آغاز کرد و این عملیات به «آژاکس» تغییر نام داد. اوئن به گاردین گفت: دلایل خوبی برای اذعان به نقش بریتانیا با آمریکا در سال ۱۹۵۳ در سرنگونی تحولات دموکراتیک وجود دارد. با اعتراف به این‌که اشتباه کردیم و به گام‌هایی که به سوی ایران دموکراتیک در حال توسعه بود آسیب زدیم، اکنون با این اعتراف به ایجاد اصلاحات کمک می‌کنیم. این سیاستمدار پیشین انگلیس که اکنون ۸۵ سال دارد، در ادامه به حکومت شاهنشاهی پهلوی در ایران اشاره کرد و مدعی شد که در آن زمان به محمدرضا شاه توصیه کرده‌بود، راه را برای اصلاحات دموکراتیک در ایران باز کند تا یک حکومت دموکراتیک‌تر در ایران ظهور پیدا کند. روزنامه گاردین همچنین به یک مستند جدید به نام «کودتای ۵۳» اشاره کرد که تاریخچه این کودتا را در ایران دنبال می‌کند و روی یک جاسوس جوان بریتانیایی به نام «نورمن داربی‌شایر» که نقش مهمی را بازی می‌کرد، تمرکز دارد. اما با آن‌که این مستند به کارگردانی تقی امیرانی و با همکاری والتر مرچ نقدهای تحسین‌آمیز زیادی دریافت کرده‌است، به واسطه رمز و رازهای دولت انگلیس در خصوص

نوا

رونمایی از سرود «شهریاران»

گروهی از هنرمندان جوان کشورمان در قالب «تیم ملی سرود» روز شنبه ۲۸ مرداد در حضور رئیس جمهور، قطعه «شهریاران» را اجرا کردند.

در این رویداد، تیم ملی سرود روی صحنه رفت و قطعه شهریاران را اجرا کرد که آهنگسازی و تنظیم آن بر عهده بهزاد عبدی و شعر اثر از محمدمهدی سیار است. تیم ملی سرود متشکل از دختران و پسران ایرانی از اقوام مختلف و از نقاط مختلف ایران است. این سرود برای معرفی پروژه‌ای مردمی با عنوان شهریاران تهیه شده‌است.

پس از اجرا، تک تک اعضای تیم ملی سرود با رئیس جمهور دیدار و هدیه خود را از دستان ابراهیم رئیسی دریافت کردند.

این در حالی است که در پایان این مراسم از پوستر شهریاران هم رونمایی شد. شهریاران میدانی برای نقش‌آفرینی و هم‌افزایی مسئولان، شبکه دستیاران مردمی‌سازی، حلقه‌های میانی و گروه‌های مردمی به منظور حل مسائل کشور با محوریت مردمی‌سازی اقتصاد است.

رویداد

همایش تئاتر مردمی روایت راهیان شلمچه و کربلا

هفتمین همایش بین‌المللی تئاتر مردمی روایت راهیان با حضور بیش از ۲۵۰ هنرمند از سراسر کشور در مرز شلمچه برگزار می‌شود.

امجد جلالی، دبیر این جشنواره گفت: این همایش با مشارکت هنرمندانی از استان‌های اردبیل، گلستان، بوشهر، لرستان، تهران و خوزستان برگزار خواهد شد. همچنین در عراق بیش از ۱۰۰ نفر نیز در قالب تعزیه‌خوانی، نمایش خیابانی، نمایش موکبی، شبیه‌خوانی، مقتل‌خوانی، سرود، شعر، فیلم و نماآهنگ اجرا می‌شود.

وی افزود: این همایش در ایران در شلمچه، چزابه، مهران و خسروی اجرا می‌شود اما در عراق در مسیر بین‌راهی نجف-کربلا و در خود کربلا نیز برگزار خواهد شد.

دبیر همایش بین‌المللی روایت راهیان بیان کرد: موضوعات این همایش شامل قیام عاشورا، وقایع تاریخی مربوط به محرم الحرام ۶۱ هجری، فرهنگ عاشورا و انقلاب اسلامی، شخصیت امام حسین(ع) و یاران باوفایش، مدافعان حرم (شهدای مشترک ایران و عراق) سرداران شهید حاج قاسم سلیمانی و ابومهدی المهندس، روایت‌ها و داستان‌های تاریخی و معاصر در رابطه با پیاده‌روی اربعین است.

قاب

بازآفرینی هنر عاشورایی با هوش مصنوعی

نمایشگاه «با حسین (ع) در قرن بیست و یک» این روزها در پردیس باغ موزه هنر ایرانی برپاست. این نمایشگاه دربرگیرنده مجموعه‌ای هنری از تلفیق هنر دیجیتال و نقاشیخط است که دو هنرمند آن روحا... مهدوی و میثم محمدحسنی، با بهره‌گیری از هوش مصنوعی به بازآفرینی هنر عاشورایی پرداخته‌اند. آثار چند رسانه‌ای این نمایشگاه، برآیندی از گسترش رسانه‌های جدید و استفاده از بعد فنی آنها در جهت محتواسازی و خلق آثار هنری است.